

Хома Дмитро Михайлович,
доцент, кандидат економічних наук,
завідувач кафедри обліку, аудиту та
фінансів, ПВНЗ «Університет економіки і
підприємництва»

Лопатовський Віктор Григорович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та
оподаткування, Хмельницький
національний університет

Матюх Сергій Анатолійович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних
відносин, Хмельницький національний
університет

Khoma Dmytro,
Associate Professor, PhD in Economics,
Private Higher Educational Establishment
"University of Economics and business",
<https://orcid.org/0000-0002-2298-8705>

Lopatovskyi Viktor,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Khmelnytskyi National University,
<https://orcid.org/0000-0002-8830-1398>

Matiukh Serhii,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Khmelnytskyi National University,
<https://orcid.org/0000-0001-9899-109X>

**КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ БАЗИС ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА
THE CONCEPTUAL BASIS OF FINANCIAL MANAGEMENT IN THE SPHERE OF ENSURING THE
ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE**

Хома Д. М., Лопатовський В. Г., Матюх С. А.

Концептуальний базис фінансового менеджменту в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 4. С. 145 – 152.

Khoma D., Lopatovskyi V., Matiukh S.

The conceptual basis of financial management in the sphere of ensuring the economic security of the enterprise. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 4, pp. 145 – 152.

У дослідженні наголошено на актуальності проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства засобами фінансового менеджменту. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних основ інструментарію фінансового менеджменту в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства. Доведено, що нові розробки у сфері фінансового менеджменту, які стосуються забезпечення економічної безпеки підприємств, актуальні й з позиції якісного управління безпекою бізнесу. Констатовано, що взаємозв'язки, впливи, а також управлінські інструменти забезпечення економічної безпеки підприємств засобами фінансового менеджменту все ще повною мірою не напрацьовані. Визначено домінуючі сфери (напрями) та послідовність формування загальної фінансової стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Розроблено основні етапи процесу розробки та реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Показано, що стратегічне планування є процесом здійснення цілей на певний період та напрямів діяльності підприємства, а розробка стратегій підприємств є складним і тривалим процесом, враховуючи постійну переоцінку і періодичну перевірку вибраних цілей, аналізуючи при цьому стан середовища діяльності самого підприємства.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, управління підприємствами, економічна безпека, фінанси підприємств, концепційні засади.

The study considers the relevance of the problem of ensuring the economic security of the enterprise by means of financial management. The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations of financial management tools in the field of ensuring the economic security of the enterprise. It has been proven that new developments in the field of financial management, which relate to ensuring the economic security of enterprises, are also relevant from the standpoint of quality management of business security. It was established that the interrelationships, influences, as well as management tools for ensuring the economic security of enterprises by means of financial management are still not fully developed. The dominant areas (directions) and the sequence of formation of the general financial strategy for ensuring the economic security of the enterprise are determined. The main stages of the process of strategy development and implementation for ensuring the economic security of the enterprise have been developed. It is shown that strategic planning is the process of realizing goals for a certain period and directions of the enterprise's activities, and the development of enterprise strategies is a complex and long-term process, considering the constant reassessment and periodic verification of the selected goals, while analyzing the state of the enterprise's activity environment. The scientific novelty of the research results is that it is proven that the economic security of the enterprise is achieved by conducting a balanced financial and economic policy in accordance with the doctrines, concepts, strategies, and programs adopted in the established order in political, economic, social, information – which are, in fact, financial spheres. Its content is designed to coordinate actions in the field of ensuring the security of the business

© Хома Дмитро Михайлович, Лопатовський Віктор Григорович, Матюх Сергій Анатолійович, 2022

entity. Without a well-founded concept of financial management in the field of economic security management, it is impossible to hope for effective and safe development of the enterprise. The applied value of the research results is that the correct combination of the influence of individual factors of the external and internal financial and economic environment makes it possible to differentiate possible strategic directions for the development of the enterprise's economic security system, considering its strategic position. Therefore, considering the possibilities of the strategic position, the formulation of strategic goals and the justification of relevant strategic decisions regarding financial management in the field of managing the economic security of the enterprise are carried out.

Keywords: *financial management, enterprise management, economic security, enterprise finance, conceptual foundations.*

Вступ

Об'єктивно зрозуміло, що окремі підприємства є елементами великої та складної системи національного господарства. Від обсягів та ефективності їх діяльності значною мірою залежить соціально-економічний розвиток держави і такі його важливі характеристики, як рівень зайнятості та соціальна безпека громадян, якість життя населення, конкурентоспроможність економіки та рівень її участі в міжнародному поділі праці, бюджетні можливості щодо фінансування програм розвитку тощо. Проте, створення передумов розвитку суб'єктів господарювання потребує гарантування певного стану, в умовах якого підприємства можуть належним чином планувати та в подальшому реалізовувати політику функціонування і розширеного відтворення. У сучасних наукових працях ці передумови трактують як стан економічної безпеки суб'єкта господарювання. Водночас, чи не найважливішою є роль безпосередньо фінансового менеджменту в системі управління та забезпечення економічної безпеки підприємства. Адже саме фінансові ресурси є засобом відтворення та здійснення (фінансування) діяльності, фінансові показники визначають її економічну ефективність, структура фінансів характеризує міцність фінансового стану, ліквідність і платоспроможність, наслідком реалізації економічних ризиків та загроз стає, передусім, істотна втрата фінансових ресурсів.

Саме тому нові розробки у сфері фінансового менеджменту, які стосуються забезпечення економічної безпеки підприємств, актуальні й з позиції якісного управління безпекою бізнесу.

Теоретико-методичні засади і практичні аспекти, а також інструментарій фінансового менеджменту достатньо комплексно розкриті у дослідженнях таких науковців, як О. Лісничук [7, с. 51-56], О. Манойленко [8, с. 60-63], О. Іляш [13, с. 7-24], Р. Лупак, Р. Бойко [15, с. 855-864] та ін.

Фінансова, економічна, фінансово-економічна та ін. безпека підприємств – невід'ємний елемент (об'єкт) управління в системі фінансового менеджменту суб'єктів господарювання. У такому світлі вона досліджується у публікаціях таких авторів, як С. Васильчак, А. Веселовський [1, с. 98-105], О. Собкевич [10, с. 144-152], Н. Фокіна, В. Бокій [11, с. 111-114], О. Шнипко [12, с. 44-52] та ін.

Безпосередньо практичні засади управління, технології забезпечення економічної безпеки засобами та інструментами фінансового менеджменту стали предметом досліджень Т. Васильціва, О. Ярошка [2, с. 132-136], К. Горячевої [3, с. 65-67], Т. Донченко [4, с. 124-132], В. Куцика [6, с. 244-249], Т. Меліхової [9, с. 11-18], М. Куницької-Іляш [14, с. 70] та ін.

Разом з тим, взаємозв'язки, впливи, а також управлінські інструменти забезпечення економічної безпеки підприємств засобами фінансового менеджменту все ще повною мірою не напрацьовані.

Визначення мети та цілей дослідження

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних основ інструментарію фінансового менеджменту в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Важливим висновком з наявних на сьогодні розробок у сфері фінансового менеджменту та управління економічною безпекою суб'єктів господарювання є те, що діяльність підприємства з її забезпечення не повинна зводитися лише до поточного реагування на загрози фінансовим інтересам, а має передбачати усвідомлене перспективне управління на основі наукової методології адаптації загальних цілей розвитку підприємства до зміни умов зовнішнього фінансового середовища. Відтак, ефективним інструментом перспективного фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства, підпорядкованого реалізації цілей загального його розвитку в умовах суттєвих змін макроекономічних показників, системи державного регулювання ринкових процесів, кон'юнктури фінансового ринку і пов'язаною з цим невизначеністю, виступає стратегія забезпечення його фінансової безпеки.

Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства є одним з видів його функціональної стратегії, що забезпечує захист фінансових інтересів від різноманітних загроз шляхом формування довгострокових цілей захисту, обрання найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коригування напрямів та форм захисту при зміні факторів і умов фінансового середовища функціонування. З урахуванням цього в системі загальної стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства доцільно виділяти такі домінуючі її сфери (рис. 1).

Рис. 1. Домінуючі сфери (напрями) та послідовність формування загальної фінансової стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено авторами.

Крім того, додамо, що процес розробки і реалізації фінансової стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства варто здійснювати за такими основними етапами (рис. 2).

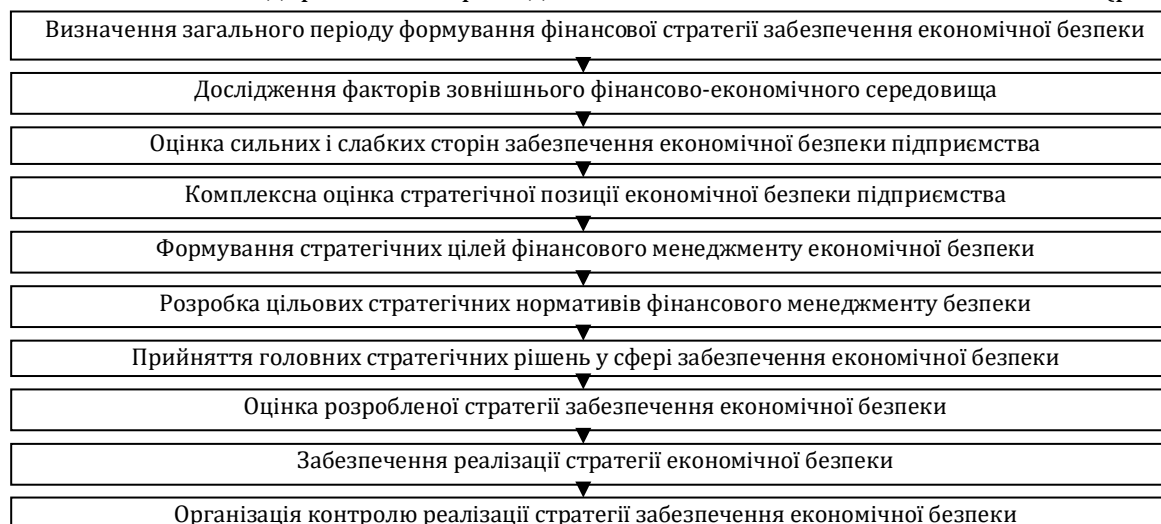

Рис. 2. Основні етапи процесу розробки і реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено авторами.

Зауважимо, що конфігурація стратегічних рішень у сфері фінансового менеджменту безпеки залежить від елементів (складових) механізму управління нею та є: сукупністю фінансово-економічних інтересів підприємства, функцій, принципів і методів управління, організаційної структури, управлінського персоналу, техніки і технології управління, фінансових інструментів, критеріїв оцінки рівня економічної безпеки. У такому розумінні механізм забезпечення економічної безпеки підприємства являє собою єдність процесу управління і системи управління.

Для того, щоб обґрунтувати механізм управління економічною безпекою підприємства, до складу основних функцій забезпечення фінансової безпеки підприємства потрібно віднести такі:

- 1) планування, включаючи програмування і прогнозування;
- 2) організацію і регулювання;
- 3) стимулювання;
- 4) контроль у складі обліку, аналізу й аудиту.

Необхідним є також інформаційно-аналітичне забезпечення підсистеми фінансового управління економічною безпекою підприємства, яке має виконуватися організаційно-функціональним комплексом, котрий забезпечує на основі моніторингу цю підсистему інформаційно-

аналітичною і прогнозною інформацією щодо якісного стану безпеки, кількісних значень її індикаторів, наявності або потенційності ризиків і загроз, фінансово-економічних інтересів і стану їхньої реалізації, здійснення аналізу, планування і вироблення ефективних управлінських рішень стосовно забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства.

Систему інформаційно-аналітичного забезпечення необхідно доповнити прогнозуванням, тобто передбаченням подій (процесів) у фінансовій діяльності на майбутнє, а також – можливостей підтримання економічної безпеки підприємства на належному рівні.

Сукупність показників (індикаторів) фінансової складової економічної безпеки підприємства, з одного боку, має входити до складу системи показників, які характеризують умовну структуру економічної безпеки підприємства загалом у складі наведених вище функціональних підсистем. З іншого боку, індикатори фінансової складової безпеки підприємства мають бути водночас показниками із системи індикаторів, які характеризують стан фінансово-економічної діяльності підприємства, тобто входити до її складу, оскільки відображають певний стан цієї безпеки і повністю базуються на показниках фінансової діяльності.

Термін «стратегія» використовується нині в багатьох сферах суспільного життя. Щодо терміну «стратегія підприємства», то тут існує чимало визначень. Її розуміють як: систему організаційно-економічних заходів для досягнення довгострокових цілей підприємства; обґрунтування перспективних орієнтирів діяльності на основі оцінювання потенційних можливостей і прогнозування розвитку зовнішнього середовища; генеральний напрям розвитку, який забезпечує узгодження цілей і можливостей та інтересів усіх суб'єктів; ефективну ділову концепцію досягнення конкурентних переваг; сукупність перспективних орієнтирів розвитку; план дій, що визначає пріоритети розв'язання проблем і ресурси для досягнення основної мети.

Як стверджує більшість дослідників сфери стратегічного управління, стратегія підприємства є генеральною комплексною програмою дій, яка визначає пріоритети для підприємства, проблеми, його місію, головні цілі і розподіл ресурсів для їх досягнення. Вона формулює цілі та основні шляхи таким чином, щоб підприємство мало єдиний напрям розвитку. За своїм змістом стратегія розвитку підприємства є довгостроковим плановим документом, результатом стратегічного планування. В свою чергу, стратегічне планування – це процес здійснення цілей на певний період та напрямів діяльності підприємства. Розробка стратегій підприємств – це досить складний і тривалий процес, враховуючи постійну переоцінку і періодичну перевірку вибраних цілей, аналізуючи при цьому стан середовища діяльності самого підприємства.

Найбільш визначальним та суттєвим рішенням при стратегічному плануванні є вибір цілей діяльності підприємства. Існує система стратегічних цілей, яка має певні вимоги. А саме, вона повинна бути багаторівневою (має бути визначено головну ціль та ряд підрядних цілей); неоднорідною за періодом часу; різноманітною за змістом або предметом відображення, тобто має бути вказано конкретне виробництво, інвестиційна діяльність; нерівнозначною за об'єктом характеристики.

Основне завдання, тобто загальну ціль підприємства, прийнято називати місією підприємства. Її вибір залежить від зовнішнього середовища та чинників існування конкретного підприємства. На основі загальної місії визначаються стратегічні цілі. Від їх характеру залежать реальність та ефективність вибраної стратегії фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства. Якщо стратегічні цілі будуть конкретними, вимірюваними, чітко орієнтованими в часі, досяжними, збалансованими, взаємопідтримуваними та ресурснозабезпеченими, то і стратегія фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства буде визначена правильно та ефективно.

Урахування цього дозволило запропонувати таке визначення стратегії фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства – це систематичний план його потенційної поведінки в умовах неповноти інформації про майбутній розвиток середовища та підприємництва, що включає формування місії, довгострокових цілей, а також шляхів і правил прийняття рішень для найбільш ефективного використання стратегічних ресурсів, сильних сторін і можливостей, усунення слабких сторін та захист від загроз зовнішнього середовища задля майбутньої прибутковості. Отже, необхідність розробки підприємствами стратегії фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою викликана нестабільністю ринкового середовища, неповнотою інформації про його майбутній стан і вплив на підприємство. Для проведення стратегічного аналізу рівня економічної безпеки підприємства необхідно розробити відповідний алгоритм, а для удосконалення стратегічного фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства виділити такі його основні елементи:

стратегічний аналіз, стратегічне планування, контролінг, бюджетування і аудит.

В основі застосування контролінгу до процесу забезпечення економічної безпеки підприємства лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення. Контролінг безпеки підприємства являє собою самоорганізовану систему, яка забезпечує інтеграцію, організацію і координацію всіх фаз фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства.

Бюджетуванням безпеки підприємства виступає управлінська технологія, яка передбачає розробку бюджетів в цілому по підприємству і окремих структурних одиницях, і застосування котрої забезпечуватиме належний рівень економічної безпеки підприємства. Результатом бюджетування забезпечення безпеки є фінансовий план (бюджет), в якому визначено необхідний для реалізації намічених заходів (управлінських рішень) щодо забезпечення безпеки підприємства обсяг фінансових ресурсів, а також джерела їх надходження. Традиційно в межах стратегічного плану забезпечення економічної безпеки підприємства два види бюджету: 1) на поточний рік (виділяється у складі стратегічного бюджету); 2) стратегічний бюджет на весь період дії стратегічного плану, який носить прогностичний характер.

Під аудитом стратегії фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства розуміють комплексну, систематичну, незалежну і періодичну перевірку стану зовнішнього і внутрішнього фінансового середовища, правильності визначення і реалізації фінансово-економічних інтересів, цілей, стратегії забезпечення економічної безпеки в цілому і за її окремими функціональними складовими. Метою аудиту економічної безпеки підприємства є правильність і своєчасність визначення фінансових загроз, ризиків фінансової діяльності, чинників, що призвели до певного стану безпеки, можливостей підприємства щодо утримання, а також розроблення заходів щодо забезпечення його економічної безпеки.

Виходячи з цих положень, основними принципами здійснення аудиту фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства є: комплексність, систематичність і періодичність, незалежність, чітке визначення критеріїв оцінки, активна участь керівництва і персоналу підприємства у проведенні аудиту, наявність чітко структурованої процедури проведення аудиту, активна реалізація запропонованих аудитором заходів.

Використання стратегічного аналізу доцільно у процесі здійснення управління економічною безпекою підприємства. Результатом стратегічного планування фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою є стратегічний план (стратегія) забезпечення безпеки підприємства. Така стратегія повинна відповідати як фінансовій стратегії, так і загальній стратегії підприємства, відповідати їхнім цілям та завданням. Стратегію забезпечення економічної безпеки підприємства потрібно розглядати як модель, яка необхідна для досягнення певних цілей у рамках корпоративної і фінансової стратегії шляхом координації, розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства з метою забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства.

Трактування сутності фінансової стратегії в сучасних умовах відбувається за двома напрямками: у широкому і вузькому розумінні. Американські економісти Р. Кларк, В. Вільсон, Р. Дейнс, С. Надо вважають, що фінансова стратегія окреслює картину розвитку організації в майбутньому, виступає основою для вибору альтернативи, що зумовлює природу і напрям організації фінансових відносин. Вони пов'язують її з фінансовою політикою та плануванням, хоча фінансова політика ґрунтується на детальних, конкретизованих фінансових даних, а стратегія визначає напрям руху організації. Таке трактування фінансової стратегії підтримують і деякі інші вчені, які визначають її «...як довгостроковий курс фінансової політики, розрахований на перспективу, що передбачає розв'язання великомасштабних завдань підприємства». Однак існує і звужене розуміння її призначення, яке зводиться лише «до використання власних і залучених зовнішніх фінансових ресурсів для досягнення стратегічної конкурентної переваги». Очевидно, що в умовах ринкової економіки різко підвищується значення ефективного управління фінансовими ресурсами організації, оскільки це єдиний вид ресурсів, що трансформується безпосередньо і з мінімальним часовим лагом у будь-який інший вид ресурсів. Тією чи іншою мірою роль фінансових ресурсів важлива на усіх рівнях управління (стратегічному, тактичному, оперативному), однак вирішальна при визначенні стратегічного напрямку розвитку.

Помилковим є зарахування фінансової стратегії, як і інших функціональних стратегій, до «плану управління поточною діяльністю окремого підрозділу (виробництво, маркетинг,

фінанси, кадри тощо)», тому що обмеження управління лише поточною діяльністю суперечить самій суті стратегії.

У складі стратегії задаються складова (частка) корпоративної місії і цілей підприємства, що стосуються економічної та загалом корпоративної безпеки, результати аналізу внутрішнього і зовнішнього фінансово-економічного середовища, якісні і кількісні параметри використання фінансових ресурсів, які задовольняють вимоги забезпечення належного рівня економічної безпеки, відповідальні за реалізацію намічених заходів, обсяг і джерела фінансових ресурсів (бюджет), потрібних для забезпечення економічної безпеки підприємства. На підставі цих положень розробляється алгоритм формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства.

При цьому завданнями фінансової стратегії є: 1) визначення способів реалізації фінансової стратегії та використання фінансових можливостей; 2) визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами; 3) фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; 4) вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості; 5) розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств.

На підставі фінансової стратегії визначається фінансова політика підприємства за основними напрямками фінансової діяльності: податкова, цінова, амортизаційна, дивідендна, інвестиційна.

У процесі розробки фінансової стратегії особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, повноті виявлення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу прибутку, визначенню оптимальної потреби в оборотних коштах, раціональному використанню залучених коштів, ефективному використанню капіталу підприємства.

Важливе значення для формування фінансової стратегії має врахування факторів ризику. Фінансова стратегія розробляється з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи та інших непередбачуваних обставин.

Отже, стратегія фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства включає фінансове планування, як один з елементів діяльності, пов'язаної з управлінням фінансами. Об'єктом фінансового планування виступають фінансові ресурси та показники, найважливішими з яких є прибуток, амортизаційні відрахування, податки, обов'язкові збори в цільові фонди та ін. Фінансовий план є основою формування, розподілу і використання фінансових ресурсів.

До принципів фінансового стратегічного планування у сфері безпеки віднесемо: наукову обґрунтованість, яка передбачає проведення розрахунків фінансових показників на основі певних методик, з врахуванням кращого досвіду; використання засобів обчислювальної техніки, економіко-математичних методів, які передбачають багатоваріантність розрахунків і вибір найоптимальнішого з них; єдність фінансових планів, що полягає в єдності фінансової політики, єдиному підході до розподілу доходу, єдиній методології розрахунку фінансових показників та ін.; безперервність, яка означає взаємозв'язок перспективних, поточних і оперативних фінансових планів; стабільність, тобто незмінність показників фінансових планів.

Додамо, що в процесі планування заходів фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства використовуються такі методи: балансовий; нормативний; розрахунково-аналітичний; оптимізації планових рішень; моделювання.

Зміст балансового методу полягає в тому, що не тільки балансуються підсумкові показники доходів і витрат, а для кожної статті витрат зазначаються конкретні джерела покриття.

Суть нормативного способу фінансового планування полягає в тому, що на основі встановлених фінансових норм та техніко-економічних нормативів розраховується потреба суб'єкта підприємницької діяльності у фінансових ресурсах та визначаються джерела цих ресурсів. Згаданими нормативами є ставки податків, ставки зборів та внесків, норми амортизаційних відрахувань, норми оборотних коштів.

За використання розрахунково-аналітичного методу планові показники розраховуються на підставі аналізу фактичних фінансових показників, які беруться за базу, та їх зміни в плановому періоді.

Оптимізація планових рішень полягає в розробці варіантів планових розрахунків для

того, щоб вибрати з них найоптимальніший. Відтак можуть використовуватися різні критерії вибору: максимум прибутку (доходу) на грошову одиницю вкладеного капіталу; економія фінансових ресурсів, тобто мінімум фінансових витрат; економія поточних витрат; мінімум вкладення капіталу за максимально ефективного результату; максимум абсолютної суми одержаного прибутку.

Фінансове стратегічне планування (крім вже згадуваних способів розрахунків) потребує широкого використання економіко-математичного моделювання. Цей спосіб уможливує знаходження кількісного вираження взаємозв'язків між фінансовими показниками та факторами, які їх визначають. Так, економіко-математична модель є точним математичним описом факторів, які характеризують структуру та закономірності зміни економічного явища за допомогою математичних прийомів, за функціональним та кореляційним зв'язком. Економіко-математичне моделювання дає змогу перейти в плануванні від середніх величин до оптимальних варіантів, оскільки підвищення рівня наукової обґрунтованості планування потребує розробки кількох варіантів планів, виходячи з різних умов та шляхів розвитку і забезпечення економічної безпеки підприємства з наступним вибором оптимального варіанта фінансового плану.

Тому основу перспективного планування інструментарію фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства становить прогнозування, яке є втіленням загальної стратегії підприємства. Фінансове прогнозування полягає у вивченні можливого фінансового стану підприємства на перспективу. На відміну від планування, прогнозування передбачає розробку альтернативних фінансових показників та параметрів, використання яких відповідно до тенденцій зміни ситуації на ринку дає змогу визначити один із варіантів стану економічної безпеки підприємства.

Основою фінансового стратегічного прогнозування є узагальнення та аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів можливих варіантів розвитку ситуації та фінансово-економічних показників. Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати ці зміни.

Таким чином, економічна безпека підприємства досягається шляхом проведення виваженої фінансово-економічної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і, власне, фінансовій сферах. Її зміст покликаний координувати дії у сфері забезпечення безпеки суб'єкта господарювання. Без обґрунтованої концепції фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою неможливо сподіватися на реалізацію ефективного та безпечного розвитку підприємства.

Разом з тим, варто зазначити, що на завершальному етапі стратегічного аналізу за результатами моделі стратегічної позиції системи економічної безпеки підприємства встановлюють взаємозв'язки між окремими факторами зовнішнього і внутрішнього середовища. Для встановлення таких взаємозв'язків у економічній (фінансовій) теорії пропонуються деякі методичні підходи, зокрема – матриця можливих стратегічних напрямів розвитку системи економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Так, комбінація впливу окремих факторів зовнішнього та внутрішнього фінансово-економічного середовища дають можливість диференціювати можливі стратегічні напрями розвитку системи економічної безпеки підприємства з врахуванням його стратегічної позиції.

Крім того, з врахуванням можливостей стратегічної позиції здійснюються формулювання стратегічних цілей та обґрунтування відповідних стратегічних рішень відносно фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Таким чином, побудова стратегії фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства потребує визначення критеріальних вимог до неї. Проте дотепер в економічній літературі відсутні теоретичні комплексні розробки цього питання. Створення дієвої системи фінансового менеджменту в сфері управління економічною безпекою підприємства передбачає чітке визначення джерел потенційної загрози у тій чи іншій сфері, а також наявних і необхідних ресурсів для їх нейтралізації.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики проведення аналізу каузальності зв'язків фінансового менеджменту та стану економічної безпеки підприємства.

Список літератури

1. Васильчак С. В., Веселовський А. І. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. Вип. 20.15. С. 98–105.
2. Васильців Т. Г., Ярошко О. Р. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 21.2. С. 132–136.
3. Горячева К. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2003. № 8. С. 65–67.
4. Донченко Т. В. Теоретичні основи санації підприємств: сутність та функції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2020. № 3. С. 124–132.
5. Зубко Т. Л. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства галузі зв'язку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. Вип. 3. С. 81–88.
6. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 12 (479). С. 244–249.
7. Лісничук О. А. Розрахунок санаційного потенціалу підприємства: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5(31). С. 51–56.
8. Манойленко О. В. Підходи до оцінки санаційного потенціалу тимчасово неплатоспроможних суб'єктів господарювання. *Економіка та держава*. 2016. № 1. С. 60–63.
9. Меліхова Т. О. Оцінювання ймовірності банкрутства з метою підвищення фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. № 10. С. 11–18.
10. Собкевич О. В. Зміцнення економічної безпеки держави на засадах відбудови інноваційного потенціалу індустриального комплексу сходу України. *Регіональна економіка*. 2015. Вип. 2. С. 144–152.
11. Фокіна Н. П., Бокій В. І. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 8 (26). С. 111–114.
12. Шнирко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект: монографія. Київ, 2016. 288 с.
13. Plyash O., Vasylytsiv T., Lupak R., Get'manskiy V. Models of efficiency of functioning in trading enterprises under conditions of economic growth. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 2021. no. 3. pp. 7–24.
14. Lupak R., Kunytska-Iliash M. Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*, 2017. № 7–8. С. 70.
15. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. State management of import dependency and state's economic security ensuring: New analysis to evaluating and strategizing. *Accounting*. 2021. Vol. 7 (4), pp. 855–864.

References

1. Vasylychak, S. V., Veselovkyi A. I. (2020). «Economical security of business and warehouses in today's minds». *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy*. Vol. 20.15, pp. 98–105.
2. Vasylytsiv, T. G., Yaroshko O. R. (2018). Financial security of the enterprise: place in the system of economic security and priorities of strengthening at the post-crisis stage of economic development. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy*. Vol. 21.2, pp. 132–136.
3. Gorjacheva, K. (2003). «Financial security of the enterprise. The essence and place in the system of economic security». *Ekonomist*. Vol. 8, pp. 65–67.
4. Donchenko, T.V. (2020). «Theoretical foundations of enterprise rehabilitation: essence and functions». *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu*. Vol. 3, pp. 124–132.
5. Zubko, T. L. (2016). «Assessment of the level of economic security of the communications company». *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*. Vol. 3. pp. 81–88.
6. Kutsyk, V. I., Lupak, R. L. (2017). «Modeling of competitive positions of enterprises of the real sector of the economy in the domestic market». *Biznes Inform*. no 12 (479), pp. 244–249.
7. Lisnichuk, O.A. (2019). «Calculation of the rehabilitation potential of the enterprise: foreign experience and domestic practice». *Innovatsijna ekonomika*. Vol. 5(31), pp. 51–56.
8. Manojlenko, O.V. (2016). «Approaches to assessing the resolution potential of temporarily insolvent entities». *Ekonomika ta derzhava*. Vol. 1, pp. 60–63.
9. Melixova, T.O. (2019). «Assessing the probability of bankruptcy in order to improve the financial condition of the enterprise». *Ahrosvit*. Vol. 10, pp. 11–18
10. Sobkevych, O. V. (2015). «Strengthening the economic security of the state on the basis of rebuilding the innovation potential of the industrial complex of eastern Ukraine». *Rehional'na ekonomika*. Vol. 2. Pp. 144–152.
11. Fokina, N. P., Bokij, V. I. (2003). «Economic security of the enterprise – an essential component of financial stability». *Aktual'ni problemy ekonomiky*. Vol. 8 (26), pp. 98–110.
12. Shnipko, O. S. (2016). *Ekonomichna bezpeka i ierarhichnykh bahatorivnykh system: rehional'nyj aspekt*. [Economics of security of the archival bagatorial systems: the regional aspect]. Kyiv. Ukraine.
13. Plyash O., Vasylytsiv T., Lupak R., Get'manskiy V. (2021). Models of efficiency of functioning in trading enterprises under conditions of economic growth. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, no. 3, pp. 7–24.
14. Lupak R., Kunytska-Iliash M. (2017). Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Innovatsijna ekonomika*, no. 7–8, pp. 70.
15. Lupak R., Boiko R., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T. (2021). State management of import dependency and state's economic security ensuring: New analysis to evaluating and strategizing. *Accounting*. Vol. 7 (4), pp. 855–864.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2022 р.